

Framtidige planer, prioriteringer, prinsipper og finansiering av våre avløpsrensaneanlegg

Av Øyvind Nøttestad

Øyvind Nøttestad er siv.ing. fra NTH 1967 og overingeniør i Miljøverndepartementet.

*Innlegg på seminar i Norsk Vannforening
26. februar 1986.*

For godt og vel 10 år siden la Miljøverndepartementet fram St. meld. nr. 107 (1974—75) «Om arbeidet med en landsplan for bruken av vannressursene». Her ble det satt ambisiøse mål for hvilke tiltak mot vannforurensning som skulle gjennomføres på kort og lang sikt. Dette gjaldt bl.a. tiltak mot våre kommunale utslipp.

Hvor står vi i dag?

Den mer kortsiktige del av planene fra 70-årene er langt på veg realisert. Det er gjennomført omfattende tiltak mot de kommunale utslippene. En rekke lokale, sårbare vannressurser er avlastet ved bygging av avskjærende avløpsledninger. I en stor del av de alvorligst forurensede vannressursene er det også bygget renseanlegg. Og selv om det er driftsproblemer ved flere eldre småanlegg, tror jeg vi kan slå fast at vi i dag har en teknologi som gjør det mulig å drive de fleste anleggene etter sin hensikt. Vi har også bygget opp et forsknings- og utredningsmiljø som gir oss et helt annet og bedre beslutningsgrunnlag enn tidligere. Og vi har i dag et forvaltningsapparat i stat og kommuner som vi langt på veg manglet for 10—15 år siden.

Vi kan derfor slå fast at det allerede nå er oppnådd omfattende resultater i form av miljøforbedringer som er kommet store befolkningsgrupper til gode. På mange måter er vi samtidig mye bedre rustet til å møte de utfordringene vi står overfor i årene framover.

Utfordringene er mange.

For det første: Det gjenstår enda omfattende oppryddingstiltak i en rekke alvorlige forurensede vannressurser. I mange av disse kan vi anta at de kommunale utslippene utgjør en viktig del av den samlede forurensningsbelastningen.

For det andre: I flere vannressurser hvor det er gjennomført omfattende tiltak mot kommunale utslipp har vi ikke oppnådd den ønskede miljøforbedringen. Skal vi fortsatt satse på tiltak mot kommunale utslipp? Eller vil det være riktigere å konsentrere seg om andre aktuelle utslippere?

For det tredje: Vi har mye å forsvare. I Mjøsa og i flere andre viktige vannressurser hvor vi allerede har oppnådd miljøforbedringer, ringer det nå varselklokker. Er dette et uttrykk for at bl.a. kommunene nå hviler på laurbærene etter skippertakene og ikke lenger tar sine utslipp alvorlig? Eller er det andre former for ukontrollerte forurensningsutvikling som skjer?

For det fjerde: Holdningene til kommunale kloakkutslipp til våre fjorder har pendlet kraftig de siste 10—15 årene. I flere av våre større kystbyer ser det nå ut til at mange stiller seg tvilende til om det er forsvarlig å basere seg på urensede eller svært enkle former for rensing. Opinionsen i Stavangerområdet er et eksempel på dette. Dersom det for flere av disse utslippene er aktuelt å gå lenger i rensing, oppstår spørsmålet om teknologi. Skal vi uten videre overføre den teknologien som er utviklet for de allerede alvorlig forurensede vannressursene? Eller finnes det alternativer?

I St. meld. nr. 51 (1984—85) «Om tiltak mot vann- og luftforurensninger og om kommunalt avfall», er det trukket opp mål, prinsipper og planer for arbeidet i årene framover. Jeg skal ta for meg noen av hovedpunktene.

Prinsippet om at forurenseren skal betale

Dette prinsippet har i lang tid vært lagt til grunn. Det ble i 1970-årene fra-veket i bl.a. Mjøsaaksjonen og i flere andre områder hvor det hastet med å gjennomføre tiltak. Dette har tydeligvis skapt forventninger i andre områder slik at man har avventet nødvendige oppryddingstiltak til den aktuelle kommunen fikk tilfredsstillende statlig finansieringsbistand. Eksempelvis gjenstår det kommunale oppryddingstiltak for ca. 2 milliarder kroner bare i Mjøsa, Tyrifjorden, Telemarksvassdraget, Glomma, Gudbrandsdalslågen og Oslofjorden. Jeg tror kommunene i årene framover bør være forberedt på at det svært ofte vil bli satt krav om oppryddingstiltak uten at dette samtidig innebærer statlig finansiering. Kommunene har i dag muligheten for å dekke de nødvendige ut-

giftene gjennom kloakkavgiftene. De bør nå også fullt ut bruke denne muligheten. Vi bør også unngå at kommuner med betydelige behov for oppryddingstiltak bruker kloakkavgiftene til andre formål.

Sterkere konsentrasjon av statlig finansiering til de alvorligst forurensede områdene

Den statlige finansieringsstøtten vil bli videreført de nærmeste årene. St. meld. nr. 51 forutsettes også en økning i forhold til situasjonen på begynnelsen av 1980-årene. Men dette innebærer ikke at staten kan medvirke til alt. Det vil nok også innebære at den statlige støtten vil være mindre enn det mange kommuner kanskje regner med.

Når denne støtten nå blir konsentrert til et mindre antall prosjekter skyldes dette to forhold:

For det første: Ønsket om å prioritere de alvorligste problemene først.

Og for det andre: Alle er tjent med at investeringene hurtig gir avkastning i form av den ønskede miljøforbedringen. Vi bør altså tilstrebe en kort gjennomføringstid.

Dette er en vesentlig begrunnelse for statlig støtte.

I stortingsmeldingen er følgende vassdrag og fjordområder nevnt spesielt:

- Vansjø/Hobølvassdraget
- Haldenvassdraget
- Øyeren
- Nedre Glomma
- Orrevassdraget
- Figgjovassdraget
- Imsi — Lutsivassdraget
- Hæelva
- Otra
- Oslofjorden
- Hvaler — Singlefjorden

- Iddefjorden
- Drammensfjorden
- Grenlandsfjordene
- Kristiansandsfjorden
- Sørfjorden/Hardangerfjorden
- Orkedalsfjorden
- Ranafjorden.

Kommunale kloakkutslipp er viktige i mange av disse vannressursene.

Ut fra dette har departementet i rundskriv til fylkesmennene for noen uker siden gitt følgende investerings- og tilskuddsrammer til kommunale avløpsanlegg:

Fylke	Mill. kroner (1986-kroner)	
	Investeringsramme	Tilskuddsramme
Østfold, inkl. FOA	40	9,4
Akershus	42	8,4
Hedmark	20	4,0
Oppland	18	3,6
Buskerud	30	7,2
Vestfold	16	3,2
Telemark	30	7,2
Aust-Agder	11	2,2
Vest-Agder	18	4,3
Rogaland, inkl. IVAR	38	5,7
Hordaland	10	1,5
Sogn og Fjordane	3	—
Møre og Romsdal	8	1,2
Sør-Trøndelag	9	1,4
Nord-Trøndelag	9	1,8
Nordland	3	—
Troms	3	—
Finnmark	3	—
Reserve	15	—
	325	61,1

I flere av de vannressursene jeg har nevnt er det nokså åpenbart hvilke utslipp det er særlig viktig å få redusert. I en del av dem er det imidlertid ikke åpenbart hvilke tiltak som til enhver tid gir størst forurensningsmessig gevinst ved en gitt ressursinnsats. Behovet for slike avklaringer er særlig stort når vi setter i gang tiltak som er spesielt kostnadskrevende. For

å sikre at vi til enhver tid får mest igjen for pengene er det derfor forutsatt gjennomført *tiltaksanalyser* hvor disse spørsmålene skal avklares. Departementet har bedt SFT foreslå hvor det bør settes i gang slike tiltaksanalyser. Analysene vil deretter bli gjennomført i samarbeid med fylkesmennene og de aktuelle utslipperne. I mange av disse analysene kan vi regne

med at de kommunale utslippene vil spille en viktig rolle.

Sammendrag.

De siste 10—15 årene er det gjennomført omfattende tiltak for å rydde opp i de alvorligste kommunale kloakkutslippene. Vi har oppnådd betydelige resultater i form av miljøforbedringer som er kommet

store befolkningsgrupper til gode. Vi har i dag en teknologi som langt på vei muliggjør løsning av de utfordringene vi står overfor i årene framover. Vi har også et fagmiljø i forskning, konsulentfirmaer, kommuner og statlig forvaltning som vi ikke hadde for 10 år siden. Dette gode grunnlaget må vi bygge videre på når vi nå skal gi oss i kast med de omfattende problemene som fortsatt gjenstår.

rittmeyer

Spesialfirma for alt i vannmålinger til vannverk og renseanlegg:

**Nivå- og mengdemålinger, limnografer, vannprøveuttagsapparater,
regnmålere, ventil- og lukestyringer, slamfølere,
programstyringer, fjernoverføringer.**

Matthe Winje & Co. a

Cort Adlersgt. 14
P.B. 2440, Solli, Oslo 2
Telefon: 565990